

róluk, pedig pl. a törököknek Magyarországból való kiűzetése korában, vagy Thököly s főkép II. Rákóczi Ferencz szabadságharcza idejében az angol diplomacia szerepét nemcsak külön magyar, hanem általános európai szempontból is érdekesen fejtegethette volna. Ezt a munkát már csakugyan itthon kell elvégeznünk, úgy, a hogy akadémiai székfoglalójában nemrég helyesen hangoztatta Marczali is.

Egyébiránt ez a kötet is azzal a lelkiismeretességgel és gonddal készült, mely már az előbbieket is jellemzi s oly könnyedén tanulságosan és csinosan van írva, hogy valóban megfelel annak a czélnek, melyet maga elé tűzött. A befejező kötet megjelenését a művelt közönség méltán várhatja érdeklődéssel. A teljes mű ára 12 frt 50 kr,

M—r.

Középkori görög közmondások.

Karl Krumbacher: Mittelgriechische Sprichwörter. Sitzungsber. der philos.-philol. und der hist. Cl. der k. bayer. Akad. d. Wiss. 1893. II. Bd. 1—272 ll. (Különlenyomatban is Münchenben Franzndl.)

Krumbacher, a középkori görög philologia kiváló tanára a müncheni egyetemen, egy bevezetésben és öt fejezetben tárgyalja a középkori görög közmondásokat. Munkája nemcsak a görög philologia, hanem az általános, összehasonlító irodalomtörténet szempontjából is fontosnak és érdekesnek mondható. A bevezetésben azt a viszonyt tárgyalja, melyben a középkori görög közmondások első sorban az ó görög és római, azután az új görög, albán, szláv, arab és török, továbbá az olasz és spanyol közmondásokhoz állanak, és arra az eredményre jut, hogy az ó görögökkel való szorosabb kapcsolat hiányzik ugyan, de annál nagyobb, gyakran szószerinti egyezés mutatkozik az új göröggel. A közép és új görög közmondások a jelenkor közmondásai közül leginkább az arab és török közmondásokkal egyeznek az elbeszélés concret módjára nézve, míg a többiekben, nevezetesen a nyugoteurópaiakban az előadás inkább abstract jellegű, úgy, hogy az előadás módjára való tekintetből két közmondás-csoportot, egy keleti-görögöt (concret előadásút) és egy nyugoteurópaiat (abstract előadásút) lehetne megkülönböztetni.

Az első fejezetben ismerteti a közmondások kiadásait és tizen-nyolcz, közmondásokat tartalmazó kéziratot, közülök tízet első alkalommal. A második fejezet a közmondás-gyűjtemények eredetéről, minőségéről, történetéről és szerzőikről szól, és tartalma röviden a következő: A közmondás-gyűjtemények abból a már negyedik század óta dívó szokásból veszik eredetüket, hogy t. i. a katechesis tanait népies mondasokkal értelmezték, a mint hogy a közmondásoknak vallási oktatásban való felhasználása a középkorban általánosan el volt terjedve; később egész gyűjtemények keletkeztek, melyekhez a theologiai magyarázatokat hozzá csatolták, és ezeknek a gyűjteményeknek köszönhetjük a középkori görög közmondások fennmaradását. E gyűjtemények legré-

gibb szerzői Michael Psellos a tizenegyedik és Michael Glykas a tizenkettedik századból. Csak a humanistikus korszakban kezdték a tudósok, m. pl. Planudes, az említett theologiai gyűjteményekből a közmondásokat kiválasztani, mi közben azoknak régies nyelvét rendszerint irodalmiasabbá tették, a mint ez más népeknél is megtörtént. A harmadik fejezet három részben ismerteti magukat a közmondásokat; a negyedik a szöveghez és azoknak magyarázataihoz közöl megjegyzéseket; végül az ötödik a tárgyra vonatkozó egyes részletes kérdésekről ad öt tanulmányt. Bezárja a könyvet a középkori görög közmondásoknak betűrendes jegyzéke s egyéb pótlások és helyreigazítások. P. V.

A schlägli magyar szójegyzék.

A XV. század első negyedéből. Az eredeti kéziratból közzétette, bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta Szamota István. A szójegyzék fényképeivel. Ára 2 frt. Budapest. A m. tud. Akadémia kiadása

Nem régen értesültünk arról, hogy V i e l h a b e r G. dr., a schlägli premontrei rendház könyvtárosa, egy Hortularium cz. kódexbe kötve latin-magyar szójegyzéket fedezett fel. A szójegyzék értékét és becstét emeli az, hogy fölülmúlja régiség-dolgában magyar kódex-irodalmunkat. A Hortularium-kódex három részből állt:

1. Hortularium: azaz latin szótár latin magyarázatokkal, néhol a magyar kifejezések is bele vannak írva; 2. ünnepekről és szentekről szóló, 3. a latin-magyar szójegyzék.

Ez a harmadik rész az u. n. schlägli-féle magyar szójegyzék, mely 14 fényképezett oldalból (2140 szóból) áll

A kérdésre tartozó kéziratokat Szamota István tette tanulmányozás tárgyává. Rövid bevezetés után, melyben tárgyalja a kort, említi a kéziratok felfedezésének történetét, s főbb nyelvészeti sajátságait hozza fel. A forrásokhoz az a megjegyzésünk, hogy nyereségnek tekintendő, hogy a szerzőnek sikerült Murmelius latin-német-magyar szótárát is használni, mert ez oly forrás, mely a későbbi kutatóknak is sok esetben fogja megadni a kellő útbaigazítást.

A kor kérdésénél Szamota a helyesírásból határozza meg a schlägli szójegyzék korát. Féltegetésének eredménye az, hogy a szójegyzéket előbb írták, mint a Hortulariumot, a mely 1420—1433 közt íródott. Szamota bizonyító adataihoz mi is járulhatunk valamicskével. Az < ő, vagy — ő végű szavak a Hortulariumban ew-vel vannak írva. (welew: velő, fenyeu, kezerew: stb.) ellenben a szójegyzékben csaknem minden esetben e áll (udvezeite 33, zwle 34., belche, teremthe, bors-tere, zektete stb.) Fontos jelenség továbbá, hogy a nom. possessoris — s előtt zárt u hangzó áll sok esetben a szójegyzékben (zakalus, toreus, orrus, isopus, habus stb.), ellenben a Hortulariumban a mai alakban látjuk: torkos stb.